

I N T E R M E D I A

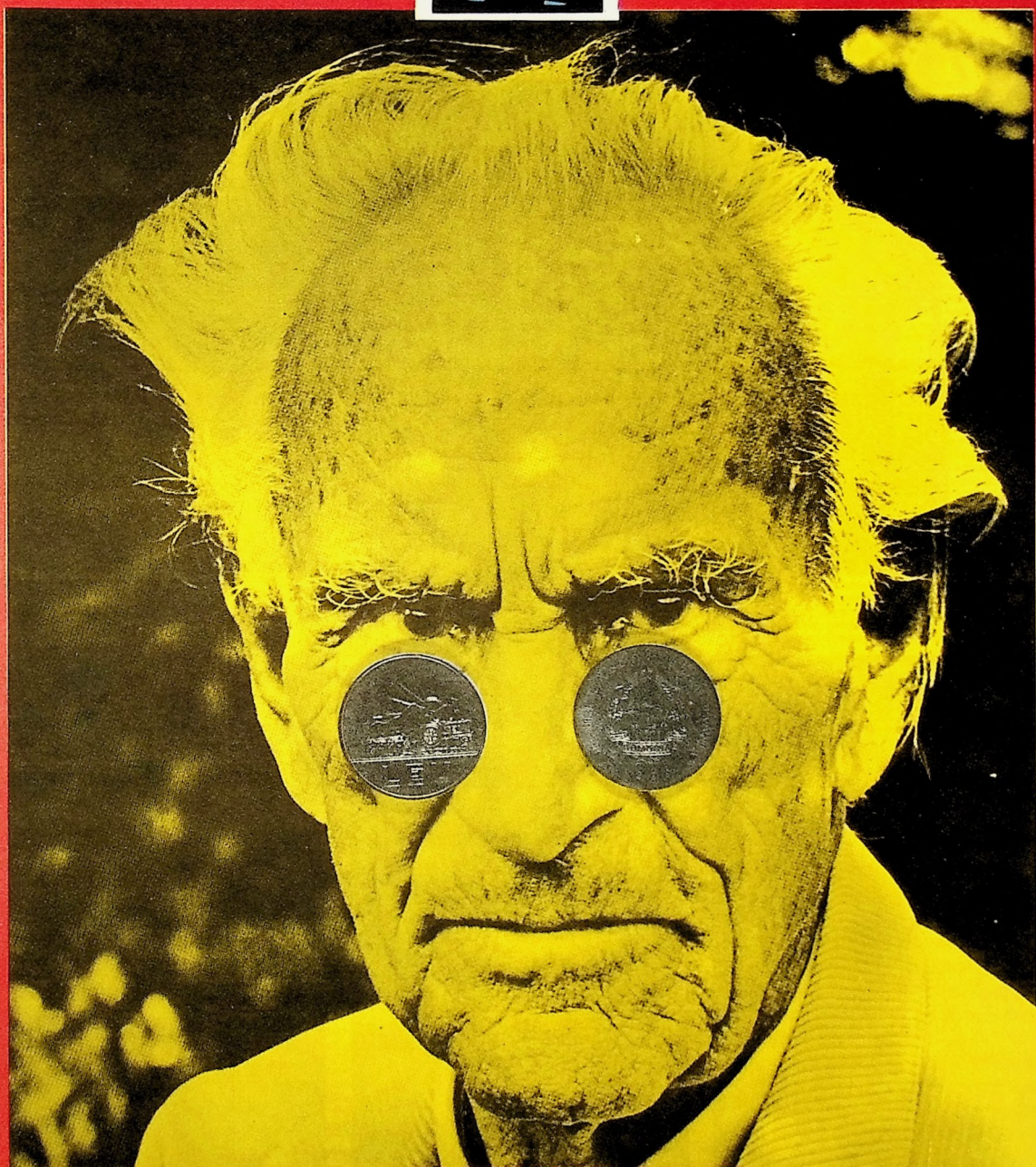
REVISTA
CLUBULUI DIN ARAD

conversația

anul III nr. I (12) 25 ianuarie 1992

Prețul unui exemplar 10 lei

La Multi bAni!

ntro posibilă istorie a mentalității românești, recenta jumătate de secol va fi rescrisă, probabil, avînd în centrul atenției tipul "cocoșatului". Amprenta acestei tipologii îi va conferi un aer aparte.

Odată instalați la noi, comuniștii au purces, și au reușit, la realizarea unui transplant, aproape perfect și unic în felul lui, asupra vieții noastre: cocoșia securității. Cum a fost posibil? O întrebare cu nenumărate răspunsuri, cu siguranță că cele mai multe dintre ele relevante pentru înțelegerea și extirparea acestei monștruzități. Însă nu acestea constituie pretextul rîndurilor de față. Cert este că îndosneații ei se vrea de a dreptul terifițanți, dacă ne gândim numai la faptul că, nevăzînd o, ea ne a denaturat postura umană, căci puțini sînt cei rămași într-o verticalitate.

Despre numărul acestor hibridi avem două bănuțeli și nu date exacte, suficiente însă pentru a ne produce însonni (Nu, nu poate fi vorba de o

repareurgere a acelei vîrste hesiodice numite chiar "Hybris = ceea ce s-ar putea traduce prin "cutezanța criminală", nici apariția unui nou Solon dimbovițean într-o democrație, deși concepute ca "persuasiune" sau "consens general" sînt pe buzele mai tuturor diriguitorilor alesi...)

Și iată, ne este dat să constatăm că ne-a mai crescut o cocoșă, în fața de data aceasta, la vedere, adică vizibilă. De bună seamă, nu previzibilă și nici transparentă, cum ne îndeamnă la crezare chiar nașul ei. Are firma S.R.I. = Labrys, adică "secure cu două tăisuri", căci numai astfel a fost posibilă instaurarea ordinii în cetate, printr-o originală pervertire a principiului eumoneic în mineriadă. Acest hibrid, cocoșatul cu două cocoșe, aceasta labrys ne duce cu gîndul la imaginea labyrintică ce u neste cele două cocoșe. Dintr-un număr al ziarului "România Liberă" (25/26 mai 1991) alhu ca Dedal a pus deja piciorul în Gropa, însă mulți hibridi,

(sau dacă vrei, minotauri!) ronțăie firul Ariadnei, astfel că întortocheala ce-l desparte pe Theseu de Minotaur pare de netrecut.

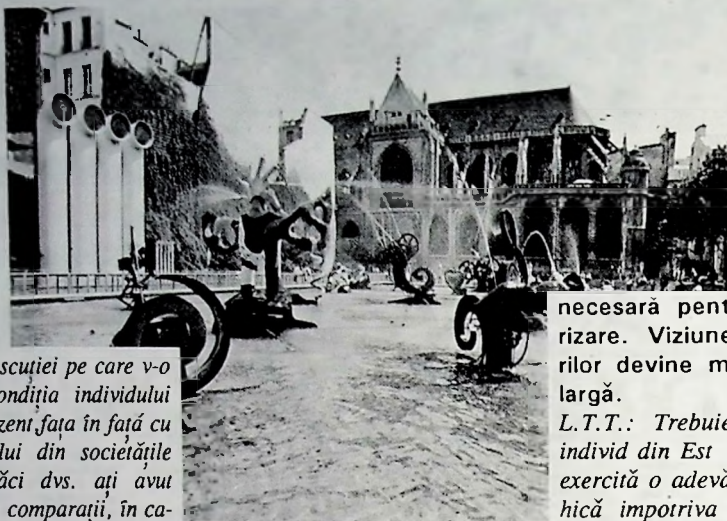
Cazul Berevoești nu face decît să mă convingă de existența acestei tipologii. Mentalitatea acestor Periandri se vrea statornică peste secole, căci:

- 1) "E primejdios să te retragi de bunăvoie, precum și să fii înălțurat";
- 2) "Lucrurile secrete nu se dau în vileag";
- 3) "Pedepsește nu numai pe cei vinovați, ci și pe cei care se pregătesc să facă rău".

Și totuși, scepticismul unui Solon trebuie să constituie speranța noastră așa cum ni se releva din începutul scrisorii către Periandru: "Îmi spui că mulți uneltesc împotriva ta. Dacă vrei să scapi de ei toți, nu vei avea îndestulată vreme."

IOAN GALEA

L.T.T.: Tema discuției pe care v-o propun este condiția individului occidental în prezent față în față cu situația individului din societățile posttotalitare, căci dvs. ați avut posibilitatea unei comparații, în calitate de reprezentant cultural al Cehoslovaciei la Paris timp de mai mulți ani. În ce măsură putem vorbi de o redescoperire a libertății ca valoare morală pentru omul societății posttotalitare și care ar fi aspectele de profunzime ale problemei?

P.K.: Avem impresia că, după ce individul a fost considerat un angrenaj în mecanismul social, asistăm la o defulare a situației precedente, dar majoritatea oamenilor nu pot vedea mai departe. După ce au fost toți salariați ai statului, se vor acum toți patroni. Nu mai vor decît să cîștige bani, fără să se gîndească la simțul responsabilității, la inițiativa pe care le presupune spiritul de întreprindere, alături de libertatea de acțiune.

L.T.T.: Cînd am venit pentru prima oară aici, la Paris, am încercat să definesc spiritul parizian și aveam permanent senzația că oamenii trăiesc aici sub semnul ușurimii, al neimplicării și al evaziunii, în timp ce noi, românii (nu știu dacă pot generaliza și pentru celelalte popoare ale Europei de Est!), sîntem mult mai înrădăcinați, trăind, într-un anumit sens, sub semnul greutății Istoriei...

P.K.: Există mari diferențe între cele două sisteme sociale, iar diferențierea vine și din importanța acordată în societatea capitalistă plăcerii. În

necesară pentru o justă valorizare. Viziunea asupra lucrurilor devine mai mobilă și mai largă.

L.T.T.: Trebuie spus că pentru un individ din Est sistemul occidental exercită o adevărată agresiune psihică împotriva memoriei. În fond, întregul mecanism publicitar occidental are ca scop permanența înnoire a memoriei senzitive sau culturale cu alți stimuli vizuali, sonori, olfactivi, iar individul trebuie să se adapteze și să-și creeze în mod continuu alte reflexe culturale.

P.K.: Într-un sens foarte larg, fenomenul vine de la americanism, căci în America nu se reconstituie bisericile, ci se reconstruiesc: este cultura "Remake". Nimeni nu s-ar gîndi astăzi în Europa să refacă "Madame Bovary"; pentru spiritul american ar fi posibil.... În Europa memoria vine chiar înaintea trăirii, ca o conștiință a morții care va veni. America nu integrează moartea vieții și același lucru este valabil și pentru memorie, căci memoria înseamnă îmbătrînire. E adevărat că uitarea amenință lumea mai mult decît bomba atomică. Memoria va fi stocată în informația cibernetică, ea va pierde din autenticitate, din expresivitate.

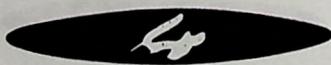
L.T.T.: Se poate presupune că nu sînteți deloc optimist în ceea ce privește viitorul individului?

P.K.: Nu, nu sînt, eu cred că individul deja nu mai intervine cu adevărat în cursul evenimentelor. Ținînd seama de creșterea numărului, importanța individului s-a micșorat

conversația

Liliana Trandabur-TORCHET
PETR KRAL

ceea ce privește dezrădăcinarea, este adevărat, căci anonimatul marilor orașe este o sursă de libertate, dar este, în același timp, o sursă de disperare, de neliniște. Mai există și problema determinării personale...Eu am descoperit la Paris că sînt ceh și am realizat aici că am rădăcini, chiar dacă ele sînt tăiate! Pentru că dialogul culturilor nu este un amestec, ci o posibilitate de a-ți conștientiza singularitatea. Trebuie, în același timp, să-ți dai seama de relativitatea experienței tale. Pentru că e adevărat că cehii au, într-un sens, tendința de a-și supraestima cultura. Asta vine de la faptul că mulți dintre ei nu au avut posibilitatea să iasă din țară și să compare stările de lucruri, trăgînd astfel concluzia că sînt cei mai buni. Această confruntare a culturilor este

Note despre existența dialogală

Creator al unui profund sistem de gândire originală - Mihai Șora este o personalitate marcantă a filosofiei contemporane.

Discursul său filosofic - aparent sofisticat și presupunând cititori inițiați - este unul direct existențial și are în vedere Ființa și alteritatea sa.

Dacă în primul verset al "Evangheliei" lui Ioan citim axioma: "La început era Cuvîntul", în tot ceea ce a scris Șora, pînă acum, putem subînțelege ideea: Cuvîntul este Dialog.

« "Reicitarea" cuvîntului este, așadar, manifestă: a vorbi înseamnă nu doar a produce și a rosti cuvinte, ci și a aduce în existența "lucruri", a menține sau a modifica ordinea și natura acestor a." (Andrei Cornea: "Scriere și oralitate în cultura antică", Cartea Românească, 1988, p.77) Vorbirea produce o mutație ontologică, iar dialogul duce la o "ontologie a intervalului" (Em. Levinas).

În "Du dialogue intérieur" - prima carte scrisă de Mihai Șora în vara anului 1944, la Grenoble - problema fundamentală era aceea a împlinirii omului în lăuntru propriilor sale limite existențiale. Șora nu este un filosof al enunțului, ci unul al dialogului. Actualitatea existențială cunoaște o frecvență a intervalelor: întrebare-răspuns, răspuns-întrebare... Omul trăiește între oameni, alături de oameni, cu oameni (l'homme - avec l'homme). Dialogul interior presupune înțelegerea omului cu el însuși, cu singurătatea sa. De

cite ori nu ni se întîmplă să gîndim dialogînd. Ne punem întrebări și căutăm răspunsuri. Toate se petrec doar în gîndul nostru. Este, dacă vrei, un sistem de gîndire propriu, un reper fundamental al existenței noastre. De aici s-a născut (poate) primul capitol din "A fi, a face, a avea", realizîndu-se astfel ieșirea din propria situație spre hen kai pan (Unul - Total).

Dacă există un drum interior care leagă gîndul de vorbă - dialog interior, ca valoare primă a modelului nostru ontologic - atunci putem presupune că există și o continuare a drumului: legăturile între vorbe și fapte, relațiile cu altul. Situațiile existențiale se pot rezuma astfel: prin dialog se încearcă drumul spre Ființă. Dacă dialogul interior este sistemul unui subiect (lăuntric nefcătusat), dialogul generalizat presupune doi, cel puțin doi, subiecți liberi și egali în demnitate. Ceea ce nu e nici ușor și nici simplu de realizat. Între subiecți se realizează o transmitere de apeluri și se stabilesc puncte de comuniune, de deschidere și de ștergere a diferențelor. Există în dialogul generalizat o logică a dezvoltării, o modalitate proprie de a fi a Ființei. Dialogul dintre eu & tu (tu este tot un eu, un alt eu - de unde dialogul stabilit este eu & eu, tu & tu) se realizează prin intermediul verbelor. Șora reușește să revitalizeze semnificațiile verbului. De aici și o senzație de profundă modernitate.

Dialogurile publicate* (Felurile lui a avea: avut ontologic, avut pseudo-ontologic; Felurile lui

MIHAI ȘORA

eu & tu & el

& ea...

sau
DIALOGUL
GENERALIZAT

a avea : avutul-lucru și justa lui gestiune; Puterea lui a fi, puterea lui a avea; Valori finale, valori instrumentale; dialog și înțelegere; Despre două feluri de a crede; Problema libertății; Eu & tu & el & ea) se plasează în actualitatea existențială. Există aici o anumită ontologie a Ființei (așa cum este), ontologia prezentului. Șora nu și propune o ontologie a Devenirii. Este posibil dialogul generalizat în prezentul societății noastre? Prezentul nostru pare a fi unul al Devenirii și nu al Ființei. Trebuie să ne apropiem prin dialog generalizat de perceperea dimensiunilor existențiale. Dialogul generalizat presupune existența unei societăți sănătoase în care libertatea și egalitatea să nu fie aparente și speranțe ci realități care să ne modeleze exemplar existența.

PAVEL LLICA

* Mihai Șora, Eu & tu & el & ea... sau Dialogul generalizat. Cartea Românească. 1990.

urmare din pag. 4

Liliana Trandabur-TORCHET PETR KRAL

și nu trebuie să ne facem iluzii asupra capacității de a interveni în cursul evenimentelor. Alunecăm în matrici, în forme preexistente. Însă trebuie să ne privim sub semnul ironicului. Eu văd individul mult mai limitat astăzi în posibilitatea de a interveni asupra societății. După individualismul care culmina în secolul XIX, asistăm la o micșorare a spațiului individual și mie teamă că doar o mare catastrofă va permite întoarcerea la origini. Dar oare catastrofa nu este ea deja prezentă prin distrugerea naturii?... Pe de altă parte, asistăm la o creștere a rolului mulțimii, al masei. De exemplu, în metro, oamenii care se sprijină, se agită de tine.

L.T.T.: De fapt, se realizează astfel un proces de omogenizare umană.

P.K.: E adevărat, căci se schimbă o condiție reală, individuală, într-o condiție pur simbolică. În momentul în care oamenii suportă să meargă în masă la mare și să fie cazați în îngrozitoarele pavilioane de bidonville, ei încep să nu se mai diferențeze. Trebuie însă făcută distincția între cele două nivele ale comparației societăților: la nivel macroscopic societățile occidentale sînt mai bune, însă la nivel microscopic individul este adeseori înghițit, asimilat de masa. E adevărat ce spune Michel Serres, ca omul se întinde peste tot, dar este și mai adevărat ceea ce spune mai apoi: că în momentul în care omul se va simți singur, va fi învins.

L.T.T.: Vă mulțumesc.

Laszloffy UTOPII SI ILUZI Aladar

Comunitățile umane, societățile, de la începutul începuturilor, simțirea proprie, conștiința, estimarea proprie, ba chiar: programul, au urmat bătăile pendulului invizibil atârnat deasupra lor, măsurînd și potrivind drumul dintre cei doi poli extremi. Unul dintre acești poli este realitatea, celălalt - chipul dorinței, sau poate nici nu e altceva decît ceea ce au captat din acel adevăr, ceea ce au înțeles ele.

Nu e nevoie de prea mare receptivitate în domeniul filosofiei istoriei ca să observi acest lucru - și a nume faptul că întotdeauna oamenii și-au strîns rîndurile cu mai mare rîvnă în jurul chipului dorinței decît în jurul adevărului. Cum nu putem generaliza, de fapt, nici acest lucru, doar "tristul adevăr" îi trezește întotdeauna, cu o cruzime riguroasă, pe cei adormiți, pe cei visători, - așadar e mai exact tabloul dacă afirmăm că în istoria fiecărei comunități sînt perioade "ale adevărului", ca și "ale chipului dorinței".

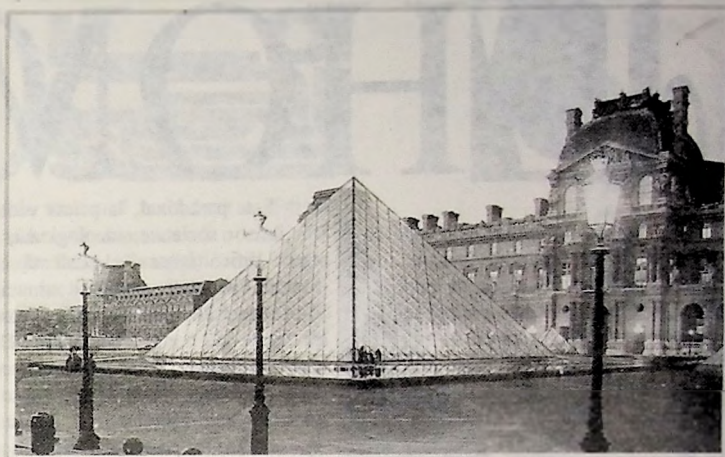
Nu se poate spune, cu mîna pe inimă, nici măcar care din ele a dat un tribut mai mare, dar ajungînd cumva aici, la sfîrșitul secolului XX, care este, în același timp, și o răscurce de milenii, se observă cu cîte și cîte false utopii și iluzii trebuie, și ar trebui încă să ne socotim, pentru că, în vîrtejul istoriei, să devenim mai aerodinamici, în orice caz, să diminuăm suprafețele de coliziune. Sau, din păcate, acestea sînt doar iluzii, chiar și azi, în sfîrul Omenirii, cu "O" mare, alintată și cîntată cu drag? Dar de cîte ori mai trebuie ca fiecare țară să remarce cît de periculos este pentru o națiune ca ambițiile și dispoziția generală să fie hotărîtoare în ceea ce vrea ea să fie, și în ceea ce vrea ea să pară? Dar s-a reușit a ne face să retrăim adevărul ca și statul unui popor poate, într-adevăr, să-și distrugă cultura proprie, să-și asuprească cetățenii proprii și că aceștia nu au inamic

mai mare decît instituția statală proprie, că n-ar trebui să facem nimic altceva decît să desființăm orice fel de control asupra noastră. Este un adevăr esențial că nu poate fi unitate aceea care este impusă cu forța de sus, și ea este cu atît mai slabă cu cît societatea este mai lipsită de acele drepturi la libertate, de acele instituții care, în mod concret, în divizarea lor socială, culturală, etnică ar putea, totuși, să se armonizeze. Nu simplul mitic, ci sensibilitatea la realitate este ceea ce duce înainte lucrurile, pentru că în neant calcă cel ce ochește fata morgana, cînd în locul vecinilor adevărați vrea să vadă peste tot numai Elveția, iar pe cei reali îi dorește înapoi în Asia, sau, cel puțin, îi privește ca pe niște balcanici iremediabili, fără speranță. Aceasta este o modalitate de a trece altceva responsabilitatea, de a visa și a se autoamăgi. Sentimentul de culpabilitate ne poate face chiar mai fericiți decît acel fals simț istoric, care nu este alcătuit din altceva decît dintr-un trecut glorios și o virtute națională în care întotdeauna alții au păcătuit împotriva noastră. De așa ceva are nevoie o putere îmbătățită de propria ei forță, un popor slab, cel care are un stat "forte", nu o societate sănătoasă. Celalalt talger al balanței față de acest teribilism individual este întotdeauna înțelepciunea colectivă, starea generală permanentă și caracterul național specific unei comunități. În cazul narcozei colective, responsabilitatea și rolul individual cresc enorm. În general, se poate socoti ca o unitate de măsură acest fapt: cu cît individul dintr-o societate este mai liber, cu atît este el mai capabil să suporte greutățile întregii comunități. Ca să se confrunte chiar în numele lumii, sau al lui însuși, cu realitatea - pe de o parte - și cu chipul dorinței, - pe de altă parte, și să poată decide matur, cu simțul răspunderii.

Traducere: HERZUM UDOFF

LETRE DE PARIS

...Pe aici e foarte frig, în toate sensurile, parcă mai mulți nebuni și cerșetori ca niciodată pe străzile și prin labirinturile coridoarelor de metrou...Casele cartierului nostru-"le marais" ("mlaștina" de altădată...)- mi se par acum și mai îngheșuite în stilul lor neatins de secol XVIII-XIX, oamenii și ei parcă mai îngheșuiți în mansardele de ultim etaj 6 (fără ascensor ! ...), în suprafețele minuscule de 2 m², în care mănâncă, se

spală, cîntă, ascultă muzică, ascultă știrile, se ascultă reciproc, găsesc, își spală și își usucă rufe, aud telefoanele din apartamentele vecine, se abțin să folosească baia (și ea minusculă, de 1 m²!) după orele 23⁰⁰, se abțin să iasă în balconul ...minuscul, între orele 11⁰⁰ și 19⁰⁰, ca să

nu audă vuietul monstruos al claxoanelor pariziene înnebunite de "embouteillage"...și mai ales singurătatea ca o tăcere țiuitoare de dincolo de viață în comun înconjurată de zîmbetele politicoase ale celorlalți....

L.S.P.

Apostolii lui EL GRECO

Un spațiu imens de un gri închis, vinețiu, întrerupt de linii luminoase în tonuri de galben și roz, asemenea unui cer nesfârșit în înălțarea lui, în impresia de creștere, de dilatare, de îmbrățișare a necuprinsului. Am numit cerul, cerul după ploaie la zenit, primăvara. Ați cunoscut ceva mai măreț, mai spiritualizat în dorința gratuită de a cuprinde ființe și lucruri...? Ați cunoscut o plinătate mai desăvârșită decât unirea culorii, a parfumurilor de primăvară și a luminii? Ați cunoscut cumva umilință mai mare decât în privirile înălțate spre cer și orbite parcă de strălucirea Lui? Ați cunoscut iubire mai mare decât iubirea Lui în noi, topirea ființei proprii în El spre a împlini lucrările Lui aici, pe Pământ? Ați cunoscut cea clipă, străfulgerare, când harul Lui

pogoară asupra ființei? Ați ghicit-o măcar? Ați dorit-o în plină lumină sau în întuneric?

Dacă da, sau dacă nu- toate acestea le puteți întâlni acolo, în acel muzeu al catedralei din Toledo,- și toate sînt spuse de griurile punctate de tonuri deschise sau închise, de expresia miinilor sau a ochilor care nu sînt doar mîini sau ochi, ci sînt blîndețea și iubirea înseși, iubirea Lui pentru noi răsfrîntă în 12 chipuri diferite și care recompun unul singur: necuprinsul îmbrățișînd pămînt și oameni. Toate acestea să le numim, cu simplitate și cu umilință: Apostolii lui El Greco. Nici o altă întîlnire n-a fost mai revelatoare.

SOFIA LUNGU,
Toledo, aprilie 1991

Fazil Iskander · O m u l i d e o l o g i z a t
Lettre internationale · nr 26 automne 90. Pağ. 18-22

CE L'HOMME

ni s-a întâmplat oare? De ce relațiile dintre națiunile noastre sînt pătate de sînge? Oare de ce popoare întregi, asemenea unor părinți îngroziți de pe un vas cuprins de panică, încearcă, cu copiii în brațe să sară peste bord? Oare de ce domnește o asemenea penurie? Oare de ce obiectul pe care ajungi pînă la urmă să-l obții, se dovedește, aproape întotdeauna, prost făcut? S-ar putea spune că a fost conceput de la bun început pentru a fi monstruos. De ce oare chipurile umane sînt atît de rare în metro, în mulțime, la cozi? S-ar spune că oamenii, la fel ca obiectele pe care la creează, au fost procreați în grabă, în treacăt, și chiar cu o anumită aversiune. Dar poate că ceea ce facem ne face la rîndul său? Poate că lumea pe care noi am făcut-o ne face asemănătoare ei? Cauza primordială a toate acestea este, după mine, ideologia. La început a fost ideologia, și ea este divinitatea. În așteptarea febrilă a revoluției mondiale, ea a pătruns în toate sferile vieții. Toate produsele muncii manuale și spirituale ar trebui să poarte reflexul mistic al fidelității față de scopul final. În totalitate. De la carte la nasturele de la chilot, de la centrala electrică la cartof.

O societate ideologizată este cuprinsă de o panică ofensivă, și orice om care, în interiorul ei, nu i se asociază, este de îndată descoperit și identificat ca dușman. Dar dacă el descoperă la timp ceea ce îl amenință, poate reuși să își salveze viața, valoarea autentică, libertatea morală, personalitatea. Primește în schimb promisiunea de a pătrunde în viitor în paradisul terestru, și, în prezent, el se bucură de superficialitatea găunoasă a ireponsabilității.

Dar chiar și cel mai obtuz dintre oameni, dacă observă că vecinul său de palier sau tovarășul său de muncă nu a abandonat totul, încearcă o invidie feroce care se transformă în ură. Cînd monstruosul devine normă, el se răzbuună îndată pe normalitate.

Este paradoxal, la prima vedere, că într-o societate ideologizată, în ciuda dificultăților de existență care trebuie înfruntate, numărul sinuciderilor este mult inferior celui cunoscut de țările cu regim democratic. Dar, dacă reflectăm, totul este așa cum trebuie să fie. Sinuciderea este consecința sentimentului de nereușită personală. Or, pentru a resimți o nereușită personală, trebuie să fii o persoană.

Omul ideologizat, în ciuda oricărei pretenții, încetează să fie o persoană în raport direct cu gradul de ideologizare. Relativ la aceasta, umflarea pretențioasă a demnității sale personale este tocmai semnul absenței acestei demnități personale. Un om posedînd demnitatea sa personală, tocmai din cauza sentimentului de mîndrie pe care îl inspiră realitatea acestei demnități, se simte umilit cînd granițele acestei demnități se îngustează sau se îndepărtează. Căci, în ambele cazuri, sentimentul realității demnității sale suferă.

Omul ideologizat nu este capabil să spună: "Ce este conștiința mea în lumina eternității?" O astfel de întrebare pur și simplu nu poate să răsără în el, căci el și-a abandonat conștiința ideologiei: cît despre eternitate, aceasta este abolită. Ea este înlocuită de finish-ul mesianic al scopului ideologic.

Simțul moral al omului ideologizat se atrofiază progresiv, el este înlocuit total sau aproape total, de considerații asupra conformității actelor cu scop final.

CLONȚUL IDEOLOGIEI

Din acest motiv, omul ideologizat este dinamic, este înclinat să ia decizii grandioase, ca aceea de a construi centrale electrice de dimensiuni necunoscute pînă atunci, de a săpa canale de o lungime neverosimilă,

de a schimba cursul unor râuri și alte proiecte de același tip. El trebuie să concretizeze prin jaloane materiale anvergura scopului final.

Atît timp cît ideologia este puternică, este imposibil să surprinzi omul ideologizat în flagrant delict de eroare. Chiar dacă ar fi posibil să fie găsit un îndrăzneț care, cu creionul în mînă, să ia asupra sa sarcina de a demonstra că grandioasa centrală electrică nu va fi rentabilă, i s-ar răspunde că el nu ține seama de semnificația ei, mult mai importantă, în planul propagandei.

.../

Orice persoană care are îndoieli într-o societate ideologizată își suportă greu propriile dubii, se simte ca un orfan în propria țară. Nimeni nu își mărturisește îndoielile, ci, din contră, cît de grandioase sînt carnavalurile reprezentînd unitatea poporului. Toate acestea sînt strivitoare. Sigur, un adult, cu un spirit puternic, inteligent, va ști să ia asupra sa această dramă a singurătății. Dar un tinar suferă enorm din pricina propriilor sale îndoieli. Este cînd atras de ideologie, cînd se îndepărtează de ea cu dezgust.

MAISTRUL ZIDAR

În ciuda proclamării zgomotoase de către filosofii noștri a înfietății materiei, chiar lumea materială este cea care ne pune probleme. De ce sînt pe cale să dispară, sub ochii noștri, priceperea, maistrul, bunul meșteșugar?

Să presupunem că un maistru construiește o casă. Ce anume determină prețul ei? Piața și doar piața într-o societate normală. Și zidarul știe că doar priceperea, experiența, eforturile pe care le va face în construcția casei vor determina prețul acesteia.

Ce devine maistrul nostru zidar într-o societate ideologizată? Valoarea casei nu mai este determinată de calitatea muncii, de calitatea casei în sine. Valoarea casei include acum

IDEOLOGIA

ceea ce am putea denumi semnul mistic al fidelității sale față de ideologie. Și cu cât febra ideologică este mai puternică în țară, cu atât semnul fidelității față de ideologie din caracteristica casei câștigă importanță, și cu atât caracteristicile casei în sine devin secundare.

Semnul cel mai simplu de fidelitate ideologică poate fi actul de a-l obliga pe zidar să construiască casa de două ori mai repede decât în trecut. Zidarul, care înțelege că nu s-ar putea construi o casă bună în acest ritm, nu are nici o soluție. El nu are un alt patron. Dacă își manifestă îndoielile în mod deschis, va fi, în cel mai bun caz, alungat, iar în cel mai rău caz va fi acuzat de sabotaj.

Și iată că zidarul nostru se hotărăște să construiască casa. Și se poate ca, prima oară, îmboldit de un entuziasm sincer, să o construiască cu conștiinciozitate. Dar entuziasmul nu poate servi drept imbold mult timp. Fiecare muncă are ritmurile ei naturale. Dacă ele sînt înfrîinate timp îndelungat, urmează ruptura.

Ce este de făcut? Omul este o ființă eminentamente adaptabilă. El respectă termenii impuși, disciplina ideologică, dar începe să presteze o muncă de o calitate mai puțin bună.

Dar ce spune el atunci conștiinței sale de bun meșteșugar? El își spune că nu el este cel care a fixat termenul și că nu are de ales. Și, în plus, i s-au furnizat cărămizi de proastă calitate. Și este cât se poate de probabil să fie într-adevăr așa: muncitorul care fabrică cărămizile s-a ideologizat puțin mai devreme.

Dar orice justificare ar găsi meșteșugarul, în sinea lui el este nemulțumit de el. Pentru orice om care nu este definitiv corupt, este un lucru anormal să muncească sub posibilitățile sale. Își pierde respectul pentru sine; personalitatea se descompune. Se încearcă înecarea scrișnetelor acestei discordante intime în votcă.

Societatea, pierzînd un meseriaș.

pierde mult mai mult decît a cîștigat făcîndu-l să construiască o casă mai repede. Dar, la început, lucrul acesta trece neobservat: casele se construiesc, cutremurele sînt relativ rare.

Dar care va fi atitudinea patronului față de această casă? Cum o va primi el? De fapt, persoana în-sărcinată, în numele patronului, să recepționeze casa este și ea ideologizată. Ea știe că zidarul a terminat casa înainte de termen, și pină la urmă această virtute ideologică echilibrează defectele materiale ale casei, care devin simple detalii.

În realitate, casa cea nouă nu este doar o casă, și chiar, în anumite cazuri, nu este, înainte de toate, o casă: este o nouă victorie a noii lumi asupra celei vechi.

...

Dar bucla nu este încă complet închisă: ne-am putea gândi că persoana care ar trebui să locuiască în această casă ar protesta. Nu, ea nu va protesta, căci este nevoită să intre cît mai repede în apartamentul său.

Ideologia se sprijină pe penurie. Ideologia luptă în mod constant pentru a-i pune capăt și în același timp o generează. Tentativele de a rezolva noi dificultăți în aprovizionare provoacă noi penurii în aprovizionare și noi cozi. NEP-ul fusese pe cale să lichideze penuriile și a fost el lichidat, chiar dacă, pe atunci, ideologii crezuseră a face cu totul altceva.

...

La un moment dat, cel care a fost bun meseriaș s-a alăturat, nu fără o anumită doză de sinceritate, isteriei ideologice. El simte intuitiv că dacă tensiunea ideologică este mai mare, există mai puține șanse ca munca sa de proastă calitate să fie evaluată la adevărata ei valoare. Și, de altfel, cum ar putea să construiască o casă de bună calitate dacă țara este mînată de dușmani ascunși, dacă sabotorii îi strecoară cărămizi moi ca aluatul de pîine?

Revolutionszeit?

DOINA CORNEA

Criterion, PARIS, 1990 Convorbiri cu Michel Combes, urmate

Printre cei dintii gânditori care m-au orientat în sensul unei rezistențe, trebuie să-l menționez pe Bergson. Poate să pară curios, dar am descoperit la Bergson sursa alienării, a alienării noastre, căci aceasta era ceea ce mă preocupa... Am găsit în LES DONNEES IMMEDIATES DE LA CONSCIENCE cauzele acestei alienări, ale acestei orientări către exterior, adică, după mine, ale acestei importanțe pe care o acordam preocupărilor pragmatice în detrimentul ființei. Bergson îi dă o explicație filosofică: el descoperă rădăcina acestei alienări în cunoașterea rațională, care spațializează timpul și substituie continuității esențiale discontinuitatea. Prin reprezentarea pe care ne-o facem despre lume și despre viața noastră, din rațiuni utilitare, existența noastră însăși este spațializată. Ancorat în a părea în detrimentul lui a fi, eul social precumpănește în conștiința noastră asupra eului profund. Altfel spus, spațialitatea, discontinuitatea -rațională- devin sursa de alienare pentru că prin ele noi trimitem spre ceilalți imagini false, reprezentări despre noi înșine născute dintr-o voință de a părea, în cadrul unei vieți socializate. Ne uităm pe noi înșine pentru a da celorlalți imaginea despre sine care să corespundă exigențelor comune.

Am înțeles că și noi sintem striviți de discursul exterior, că noi ar trebui să ne axăm pe durată, pe "creația continuă de imprezvizibila nouăte pentru a deveni noi înșine" Că trebuie să ne axăm pe ființa vie.

(capitolul II- Suflet și Spirit- din secțiunea Entretiens, p.37-38)

"Ulterior, citindu-l pe filosoful român Lucian Blaga, am constatat că o Ființă mistică, o Ființă abandonată devenirii, nu era suficientă. Calea mistică trebuie să se sprijine și pe rațiune, adică exact pe acel element care contribuie la alienarea omului. Trebuie să trăim într-o permanentă dialectică dintre factorul rațional și cel mistic."

(capitolul II- Suflet și Spirit- din secțiunea Entretiens, p. 39)

Liberté ?

"Pentru societatea noastră comunistă, degradată, expresia spațialității conștiinței a luat forme foarte rudimentare, așa spune chiar monstruoase. Erudiția a făcut loc arivismului, oportunismului, venalității, compromisului permanent cu puterea sub comanda fricii. Individul nu mai avea în vedere decât ființa lor socială, fie pur și simplu

pentru a-și păstra statutul social, fie pentru a nu decădea în ochii puterii. Era, într-adevăr vorba de o degradare totală: ei uitau, pe când făceau aceste compromisuri cotidiene, ceea ce erau în realitate, ceea ce ar fi trebuit să fie în numele calității noastre umane."

(capitolul II-Suflet și Spirit- din secțiunea Entretiens, p. 40)

MICHEL COMBES: Mircea Eliade evoca, în legătură cu " teroarea istoriei " înțelepciunea populară romană, înțelepciunea ciobanului mistic care, conștient de fatalitate, știe să depășească imanența și să stabilească prin mit și legendă un raport direct și imediat cu imuabilul. Această viziune mioritică a istoriei nu este ea oare în contradicție cu acțiunea dvs., care își propunea tocmai să forțeze cursul istoriei?

DOINA CORNEA: Nu, "teroarea istoriei", așa cum am înțeles-o în gândirea lui Mircea Eliade, vine tocmai din istoria pe care noi o suportăm. Ne putem detașa de ea, ne putem elibera. Ar trebui să trăim ca și cum istoria nu ar exista, ar trebui să nu ne lăsăm condiționați, nu numai de către istorie, dar nici de instinctele, impulsurile, relele noastre obiceiuri, de propria noastră istorie... Ar trebui să ne păstrăm libertatea interioară. Această idee întoldeauna prezentă la Mircea Eliade, m-a ajutat mult. M-am străduit, într-adevăr, să trăiesc ca și cum teama nu ar fi existat, cu toate că am simțit-o destul de des... Trebuie să rămânem liberi, să nu devenim sclavii fricii..."

(capitolul II-Suflet și Spirit- din sec-

Liberté?

de scrisori deschise adresate lui N. Ceaușescu, I. Iliescu P Roman

(țuneo Entretiens, p.43-44)

MICHEL COMBES: Ați scris, de mai multe ori, că societatea ar trebui să fie bazată pe principii religioase. Nu vă temeți ca veți fi acuzată că preconizați teocrația?

DOINA CORNEA: N-am afirmat chiar acest lucru. În mod intim, eu cred, desigur, dar nu poți impune spiritul religios! Acest spirit nu poate fi decât fructul unei credințe personale, al unei convingeri profunde, altfel el nu are nici o valoare. Să impui unei societăți în-tregi spiritul religios ar însemna să recazi în toate păcatele marxismului! Omul este, prin esența sa, liber- și fiind liber din punct de vedere spiritual, el trebuie să aleagă. Doar opțiunile libere pot fi autentice: tocmai din pricina aceasta comunismul a greșit atât față de ființa omenească. Spiritului nu i se poate impune nimic prin constrângere. Spiritul este cel care se angajează sau cel care ar trebui să se angajeze pe calea descoperirii, sau, să spunem, pe cea a cuceririi adevărului. Avem cu toții o anumită necesitate interioară înăscută: dacă nu sîntem atenți cu această nevoie de adevăr, riscăm să pierdem calea cea bună, dacă sîntem agresați din exterior riscăm să ne rătăcim. Credința nu poate fi impusă!

Eu sînt de părere că societatea ar trebui să fie fondată pe principii etice, pe morală. Dar, este adevărat, după mine, morală este întotdeauna fondată pe admiterea transcendenței."

(capitolul II- Suflet și Spirit -din secțiunea Entretiens, p. 55)

"În alte texte am vorbit despre istorie, bazîndu-mă pe Jung și încercînd să demonstrez că nu ne putem sustrage istoriei, că este o iluzie să credem că putem rămîne neutri, că ne putem ține, într-adevăr, deoparte, că și aici, chiar fără s-o știm, luăm o poziție istorică și, adesea, negativă. Noi sîntem cei care facem istoria, fie că dorim sau nu lucrul acesta, fie că îl știm sau nu. Istoria este compusă din atitudini interioare, stări de spirit, mai întîi individuale, apoi colective, pe care le hrănim, fiecare dintre noi, prin experiențele

noastre interioare. Dacă ne ținem deoparte, dacă sîntem lași sau ipocriți, istoria care va urma se va hrăni din duplicitatea noastră, din culpabilitatea noastră, din remușcările noastre..."

(capitolul III- Acțiunea - din secțiunea Entretiens, p. 85-86)

MICHEL COMBES: /.../Astfel, ne-ați putea explica cum concepți raporturile dintre morală și secțiunea politică?

DOINA CORNEA: Dar eu nu separ deloc morală de politică! /.../Ceea ce separ, în schimb, este acțiunea politică de atitudinea politică. Nu putem niciodată evita să luăm o atitudine politică, așa cum nu putem niciodată evita să participăm la istorie. Sîntem implicați, cu sau fără voia noastră, și din această pricină trebuie să alegem, să ne definim în fiecare moment al existenței noastre. Dar aceasta nu înseamnă că ne implicăm în mod obligatoriu în acțiune, în sensul curent al expresiei "a face politică", nu înseamnă că devenim în mod obligatoriu un politician. Eu, personal, refuz politica în această accepțiune. Dar, o repet, sînt cît se poate de conștientă, că orice aș face, sînt implicată din punct de vedere politic.

MICHEL COMBES: Dar credeți, de asemenea, că președintele Vaclav Havel, că exigența morală trebuie să primeze asupra oricărui considerente politice?

DOINA CORNEA: Da, absolut! Aceasta îmi apare foarte clar: ființa morală trebuie să primeze, în fiecare dintre noi, asupra ființei politice.

(capitolul III-Acțiunea- din secțiunea Entretiens, p. 100-101)

Reeditând "De două mii de ani...." și "Cum am devenit huligan", ale lui Mihail Sebastian, Editura "Humanitas" ne propune un moment de reflecție. Legat nu atât de imaginea romanului în sine, care, vorba autorului, dacă reușește să comunice cititorului o stare de spirit și-a atins menirea, dacă nu - vina e a cărții, ci mai mult de polemica stîrnită după patru luni de la apariția acesteia, comentariile, afirmațiile presei independente din anul 1935, adunate sub titlul "Cum am devenit huligan", sînt, însă, cutremurătoare, pentru că, la o analiză lucidă, dezbrăcînd veștmîntul epocii, se pot recunoaște fenomene curente în presa zilelor noastre.

"Huligan" are conotații multiple. O îmbogățire remarcabilă de sensuri a dobîndit-o în vara anului trecut. Iar modalitățile sub care a fost vehiculat, atît în presa zilelor noastre, cît și în cea a anului 1935, demonstrează, din nou, că tehnicile de lucru ale anumitor categorii de zi-

ariști nu sînt tributare epocii, ci se adaptează foarte ușor "cerințelor". Bun cunoscător al fenomenului publicistic românesc, el însuși ziarist, respectat sau înjurat, Mihail Sebastian descoperă mecanismul după care acționează o parte a acestei categorii: "Numai primul pas spre dezordinea morală e greu; restul vine de la sine, din inerție, din exasperare. O singură minciună te obligă la un întreg sistem de minciuni; o singură invecțivă - la o ploaie de invective." "Da, nu - alb, negru. Atît. Restul e suprimat, șters din conștiința noastră, sterilizat în sensibilitatea noastră. Cu o cămașă, cu un imn, cu un salut, cu o insignă, ai rezolvat toate problemele, ai găsit toate răspunsurile. Vrei o religie? Iată un carnet de membru. Vrei o metafizică? Iată un imn. Vrei o pasiune? Iată un șef. Este enorm de simplu. Cheia adevărului, cheia tuturor adevărurilor stă în acest însemn care-ți va ține în loc de conștiință, de inteligență, de simțire și de acțiune."

L'HOMME

urmare din pag. 9

...ȘI ȚĂRANUL

Întotdeauna a fost așa. A fost așa de pe vremea campaniei pentru porumbul care a fost semănat în nordul Rusiei; tot așa a fost, recent în timpul campaniei anti-alcoolice. În sud au fost smulse podgorii minunate, fructul unei munci de decenii. Ce trebuie să facă viticultorul care asistă la această barbarie? /.../

Țărănimea este mai greu de ideologizat. Din aceasta pricină ideologia a distrus țărănimea. Țăranul care trăiește pe pămîntul sau și din pămîntul său este prada cea mai grea pentru ideologie, adică pentru utopia socială, pentru că el pastrează în cap un model de viață verificat pe propria sa viață și de o experiență seculară. Specificitatea muncii sale face ca el să vadă cu ușurință începuturile și sfîrșiturile vieții. Soarele se ridică la răsărit și apune la apus. Pămîntul trebuie să producă, vitele să se reproducă. Virful copacului se leagănă în vînt, dar copacul rămîne în

picioare pentru că rădăcinile sale sînt solide și imobile. Singura certitudine pe care o cunoaște este cea a vremii. De aceea, el privește cerul mai des decît alții. Tot așa va privi, după ce va fi fost "deștărnit", după anii îngrozitori ai colectivizării, fețele șefilor săi, întrebîndu-se ce au mai putut să inventeze.

Pînă acum, însuși ciclul naturii era cea mai puternică afirmare a adevărului vieții sale. El ține un an, pentru a se repeta mereu și mereu. Certitudinea ritmului. Vei culege toamna ceea ce ai semănt primăvara. Așteptarea nu este lungă, nu ajungi să-ți pierzi încrederea, dar totuși este destul pentru ca dorința să crească. În timp ce planul cincinal... Ce este un plan cincinal? De de tocmai cinci ani? Este de neînțeles și înfricoșător ca un calendar al marșienilor.

Țăranul, în virtutea formei sale de viață, a păstrat o viziune antică,

istorică, a vieții. Dacă întrebi un țăran adevărat, care crede încă în viața de țăran: "Ce va fi peste cinci ani?", îți va răspunde; "Ce poate să fie? Dacă e vreme bună, va fi o recoltă bună."

Ideologia a înțeles că ea nu poate să existe pe același pămînt cu această citadelă a unei gîndiri naturale. Văzînd că țăranul nu voia cu nici un preț să intre în colhozuri, purtătorii ideologiei și-au explicat aceasta prin natura ignorantă și primitivă a țăranului. Ei au observat, pe bună dreptate, că țăranul este adesea analfabet, stăpînit de prejudecăți, că, de exemplu, el nu cunoaște adevărată origine a trăznitelui în timpul furtunii, și ei au hotărît că, din același motiv, el nu înțelegea pentru moment nici filozofia noii vieți. De fapt, el înțelesese mai repede decît ceilalți de ce o refuză, el înțelesese caracterul antinatural al acestei ideologii.

Ne găseam în fața unui paradox tragic: purtătorii ideologiei utopice, fără nici o legătură cu viața, au luptat pînă la victoria finală împotriva purtă-

Căci, ceea ce caracteriza perioada în care scria Mihail Sebastian aceste rânduri, pare propriu și epocii actuale: "Este o beție de putere și o beție de supunere, care se sprijină reciproc, se excită una pe alta și merg mină în mină, pînă la cele mai dezordonate forme de demență. "Demența de putere" a făcut prea multe masacre în lume, și masacrele ei au fost totdeauna triste, sterpe, lăsînd pe urma ceasurilor de amorțeală și voluptate, un iremediabil gust de cocolăș."

Explicația acestor stări de lucruri este simplă. De ce se întîmplă toate acestea? Pentru că: "e așa de greu, în toiul unei lupte politice, să distingi o poziție de alta, să deosebești un strigăt de alt strigăt, să desparți un obiectiv de altul. Strigătele rezumă lapidar, sălbatic, cele mai imposibile împreunări de idei, cele mai stranii alianțe."

"Cuvinte deșarte, fără obligații corespunzătoare, "stînga" și "dreap-

ta" românească adăpostesc cele mai variate compromisuri, cele mai fanteziste contradicții. Lipsei lor de conținut politic li se adaugă o gravă lipsă de sinceritate personală, care le golește de orice conținut real. E o discrepanță strigătoare între ceea ce spun oamenii și ceea ce fac, un dezacord total între scrisul lor și viața lor."

Dar falsitatea acestor atitudini, atît atunci, cît și acum, este evidentă. "Nimic nu e serios, nimic nu e grav, nimic nu e adevărat în această cultură de pamfletari zimbitori. Mai ales, nimic nu este incompatibil. Iată o noțiune care lipsește total vieții noastre publice, pe toate planurile ei: incompatibilul. În cultură, ca și în parlament, oamenii se injură la tribună și se împacă la bufet."

Concluzia, atunci și acum, este una singură. "E un spectacol frumos, o carte între pietre. Nu vreau nici să-l tulbur, nici să-l ocolesc."

Lucia Cristici

O carte între PIETRE

IDEOLOGISE

torilor unei autentice filosofii a existenței, verificată de secole de experiență. Și, ca peste tot, spada la învins pe filosoful pămîntului.

VEȘNICIA SĂRACILOR

Și ce se întîmplă cu intelectualitatea? Dacă un extraterestru ar fi studiat literatura noastră, ar fi descoperit o proprietate stranie a acesteia. La toți marii scriitori sovietici care au acceptat ideologia, primele cărți sînt cele mai bune. Apoi talentul lor, cu suișuri și coborîșuri, urmează o curbă descendentă și moare fără să fi ajuns la maturitate.

Dimpotrivă, scriitorii care nu au acceptat ideologia, oricît de tragice au fost destinele lor individuale, au scris din ce în ce mai bine, fiecare carte fiind mai bună decît cea precedentă. Așa a fost cu Esenin, Akhmatova, Bulgakov, Mandelstam, Pasternak, Zochchenko.

Ce s-a întîmplat deci cu scriitorii care au aderat în mod sincer la ide-

ologie? De ce scriu ei din ce în ce mai rău? Primele lor cărți erau și cele mai bune pentru că ei utilizau în ele impresiile care nu fuseseră filtrate, sau cel puțin, nu total filtrate prin ideologie.

Adevăratul scriitor prezintă omul pe fondul eternității. Forța sentimentului eternității constituie tocmai forța poetică a talentului.../

Scriitorul ideologizat încearcă tocmai să înlocuiască eternitatea prin altceva. El descrie omul pe fondul scopului limitat al ideologiei, această eternitate a săracilor.

Scriitorul ideologizat se străduiește să scrie pentru a fi auzit de purtătorul principal al ideologiei.

Scriitorul care descrie omul pe fundalul eternității alege intuitiv detaliile de viață care sînt demne de eternitate.

În primul caz, avem o acumulare de detalii poetice. În al doilea caz, o acumulare de detalii raționale, ceea

ce conduce în mod inevitabil la retorică.

În primul caz, este drumul care merge de la om la Dumnezeu.

În al doilea caz, este drumul care merge de la un om teoretic către un om încă și mai perfect.

În primul caz, este un elan către un ideal pe care nimic nu îl limitează.

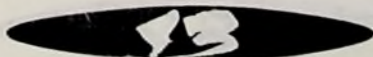
În al doilea caz, idealul însuși este limitat de cadrul implus se ideologie.

Și, în sfîrșit, dacă scriitorul ideologizat s-a născut cu o scînteie de conștiință, și dacă aceasta nu a murit iremediabil în el, el nu poate să nu se simtă escrocat și distrus. Și din nou, intervine votca.

Caracterul tragi-comic al ideologiei care luptă împotriva capitalismului constă în faptul că se transformă ea însăși, cînd iese victorioasă, într-un capitalism ideologic în care sursa principală a relațiilor de schimb este ideologia.

/.../

traducere - LIANA HĂRDAU
(va urma)

INSUPORTABILA UȘURINȚĂ A FIINȚEI - Mic lexic de cuvinte neînțelese

MILAN KUNDERA

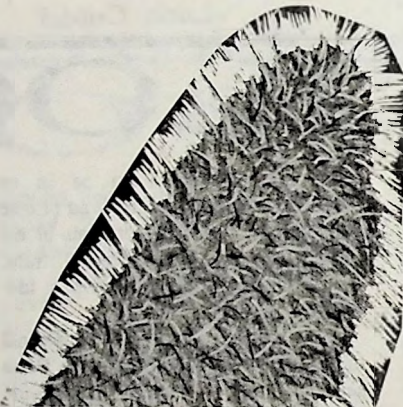
În Italia sau în Franța găsești ușor soluția. Când părinții te obligă să mergi la biserică, te răzbuini înscriindu-te într-un partid (comunist, trotskist, maoist etc.). Numai că tatăl Sabinei o trimisese mai întâi la biserică, iar apoi, de teamă, o obligă să adere la tineretul comunist.

Când defila în cortegiul de Întii Mai, nu reușea să țină pasul, așa încât fata din spatele ei o apostrofa și o călca intenționat. Iar dacă trebuia să cînte, nu știa niciodată cuvintele și nu făcea decît să mimeze. Încă din tinerețe avea oroare față de toate alaiurile.

Franz își făcuse studiile la Paris și pentru că era foarte dotat, avea în față o carieră științifică sigură de la douăzeci de ani. Din acel moment știa că-și va petrece toată viața între peretii unui birou la Universitate, ai unei biblioteci publice și a două sau trei amfiteatre; numai la acest gînd simțea că se sufoca. Voia să iasă din viața sa așa cum pleci de-acasă pentru a ajunge în stradă.

Pe atunci locuia încă la Paris și mergea cu plăcere la manifestații. Îi făcea bine să celebreze ceva, să revendice ceva sau să protesteze, să nu fie singur, să fie afară, să fie cu alții. Alaiurile care se revărsau pe bulevardul Saint-Germain sau dinspre Republicii spre Bastilia îl fascinau. Mulțimea în mișcare, scandind lozinci, era pentru el imaginea Europei și a istoriei sale. Europa este Marele Marș. Un marș din revoluție în revoluție, de la o luptă la alta, mereu înainte.

Am putea spune și altfel: viața sa între cărți îi părea lui Franz ireală. Aspira la viața reală, la contactul cu alți bărbați sau femei mergînd alături de el, aspira la chemările lor. Nu-și dădea seama ca ceea ce considera el ireal (munca sa în izolarea din bibliotecă) era înșăși viața sa adevărată, pe cînd alaiurile pe care le lua drept realitate nu erau decît un spectacol, un dans, o sărbătoare; cu alte cuvinte: un vis.

Pe cînd era studentă, Sabina locuia într-un centru universitar. De Întii Mai toată lumea era obligată să meargă încă de dimineața la punctele de întîlnire. Pentru ca nimeni să nu lipsească, studenții, militanți plătiți, verificau ca în clădire să nu mai fie nimeni. Ea se ascundea prin toalete și nu revenea în camera decît atunci cînd toată lumea plecase de mult. Domnea o tăcere pe care n-o cunoscuse nîcînd. De foarte departe

răsuna muzica unui marș. Era ca și cînd, ascuns într-o cochilie, auzai de departe vuietul universului ostil.

La un an sau doi după plecarea din Boemia, se află din întîmplare la Paris chiar în ziua aniversării invaziei rusești. În acea zi avea loc o manifestație de protest la care nu putu să nu ia parte. Tineri francezi ridicau brațele și strigau lozinci împotriva imperialismului sovietic. Îi plăceau aceste lozinci, dar constată cu surpriză că era incapabilă să strige împreună cu ceilalți. Nu rămase decît cîteva minute în mulțime.

Împărtăși această experiență unor prieteni francezi, care s-au mirat: "Deci nu vrei să lupți împotriva ocupației țării tale?" Ea ar fi vrut să le spună că fascismul, comunismul, toate ocupațiile și toate invaziile ascund un rău fundamental și universal; imaginea acestui rău era alaiul de oameni care defilează ridicînd brațele și strigînd la unison aceleași cuvinte. Știa însă că nu le va putea explica. Se simți jenată și preferă să schimbe subiectul.

traducere PAUL TUNARU

Să spunem că individul e SOMA... SOMA cel de demult...SOMA e deschis... Lumea e SOMA de multe ori... Unu și multiplu...SOMA e deschis, și de carne, oase și nervi, apă și văzduh...Și toate cad în el...Și EL sînt EU...Și SOMA

ÎNȚILNIRE CU PSIHODRAMA MORENIANĂ

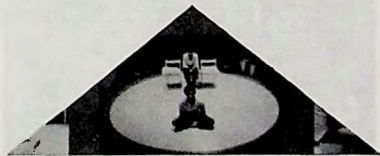
In perioada 16-22 VIII și 20-30 VIII a avut loc la Gătaia și respectiv la Sibiu, primul curs de inițiere (ce va continua timp de doi ani) în psihodrama moreniană.

Psihodrama este un ansamblu de concepte și de tehnici ce permit explorarea universului psihic folosind mai mult reprezentarea scenică decât raportarea verbală. Metoda psihodramatică poate fi folosită atât în scop formativ (vizînd punerea în lumină a aspectelor cognitive și emoționale- inițial obscure- din conținuturile predeterminate, cu aplicabilitate în școli, spitale, întreprinderi, etc., pentru a învăța administrarea mai adecvată a relațiilor interpersonale), cit și în scop terapeutic (cum a fost cel vizat în cursul de inițiere).

Prin amabilitatea d-lui Giovanni Boria, psiholog clinician, psihodramatist, directorul Școlii de Psihodramă din

Milano, un grup de psihologi, medici și studenți au avut șansa de a se familiariza cu această importantă metoda terapeutică.

Ca într-o reîntoarcere la origini, D-nul Boria ne aduce una din posibilele șanse ale salvării echilibrului psihic al individului în hățisul problemelor și conflictelor, a crizei social-economice-politice. Jacob

multe ori poate să ajungă a fi EA, COLECTIVITATEA... Vis de iubire obscur... E o sfișiere... O legatură care dezleagă... Căci SOMA stă în lume închingat de neîndurătoarea necesitate. Vai ! Asta e clar, mult prea clar, umilitor de clar !

OVIDIU GHINIȚĂ

cade...Cade în golul dintre EU și un alt EU...Iar EU sînt EL... SOMA de multe ori este EA... SOMA deschis cade...Cade în iarbă și iarba îl primește...Cade în apă și apa îl primește...Cade în pămînt și pămîntul îl primește...Cade în foc și focul îl primește... SOMA cade...Cade în vis...În visul ca EL.SOMA. de

Levy Moreno- inițiatorul psihodramei din anii '20- este psihiatru de origine română (născut la București în 1889).

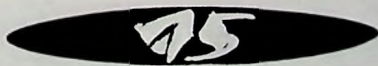
În prezent, termenul de psihodramă fiind utilizat pentru diferite metodologii de investigare psihologică, este necesară adăugarea adjectivului de "moreniană" sau "clasică" psihodramei originare.

Psihodrama moreniană terapeutică duce la o modificare de durată a funcționării Eului, (de-a lungul conștientizării materialului obscur) și o restructurare a cîmpului perceptiv- cu conținuturile sale de imagini și afecte- pentru a fi mai adecvate exigențelor expansiunii personalității. Presupune posibilitatea modificării stilului de viață și a rețelei relațiilor sociale și afective ale individului cu efecte semnificative și stabile asupra modului său de a simți și a se comporta.

Fiecare individ este o lume care nu există numai în sine ci în relație. Dacă LUMEA întreagă (de la microgrupul familial și pînă la macrogrupurile sociale) există în și prin relațiile dintre oameni, atunci calitatea și autenticitatea comunicării între indivizi, precum și acceptarea subiectivității celuilalt sînt esențiale pentru calitatea întregului. Influența benefică este în dublu sens: asupra LUMII și, prin "reflectare", asupra fiecărui individ în parte.

Va ști lumea în care trăim să accepte această "întîlnire" moreniană la care ne provoacă d-nul Giovanni Boria?

VIOLETA PECICAN

mic de jun psihedelic

001

1*mic dejun psihedelic(part one)
16 sec.

"marmelade, I like marmelade
marmelade, I like marmelade"

pink floyd

2*Rosa Selavy(I hate myself for
loving you)

difuzorul stîng:pendula bătutu ora 5
post meridiane. Rosa Selavy
avea de făcut o vizită medicu-
lui curant care era în același
timp și pedicurul stațiunii. soși
și curierul, care cu un glas cu-
rios o anunță pe Rosa Selavy
că este așteptată pentru con-
sult. doctorul curant o primi
curtenitor în curte, arătîndu-se
curios să afle cursul evenimen-
telor. ca o curtezană, Rosa
Selavy lasă să-i picure o la-
crimă pe obraz în timp ce mer-
curul termometrelor se opru
ciucur la 24° C. în aerul curat
de afară, într-o gălăgie pasage-
ră, curcile făceau curbe stîr-
nind curcubeie.

estîmp, un tip ciufut, îmbrăcat
într-un pulover de culoarea
pulmonului, cointerestat să
cîştige un ban, s-a pus pe pic-
tat; un panou futurist în inima
balneară a Băicoiului. își tot
bagă pensula într-o capsulă în
care își ținea vopseaua și dintr-
o clipă'ntr'alta compoziția
prindea viață: lingă o pulie în
mișcare schița un coiot în lesă
atras irefutabil de ghizda finti-
nii; într-un colț zeul indic stipula
interdicția manipulării futele a
populației.

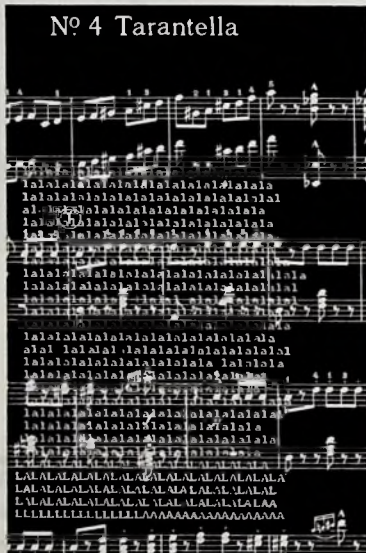
doi domni s-au oprit din con-
versația lor despre epicur atrași
fiind de pulpa ademenitoare, a-
geră, alungită, arcuită, aromi-
toare, athletică, aurie, cărnoasă,
delicată, dezvelită, dulce, elas-
tică, excitantă, fermă, firavă,
fină, fragilă, glorioasă, grasună,

groasă, încordată, lungă, lus-
truită, masivă, moale, muscu-
loasă, nervoasă, netedă, orbi-
toare, păroasă, pietroasă,
plăpîndă, plină, prelungă, pu-
ternică, robustă, rotundă, roz,
strălucitoare, strîmbă, subțire,
superbă, suplă, tare, tremură-
toare, uriașă, uscată, vioaie,
vinjoasă, voinică, voluptoasă,
zveltă,*

a domnișoarei
Domnica Cacoveanu
helas, Rosa, c'est la vie

(ce fut une histoire licencieuse+
*fucking history)

*Buca.Marin- Dictionar de epitețe
al limbii romane.ed.st.&enc.buc.'85

3*la chanson d'un dadaiste

care pasăre își strigă al său nume prin păduri
gice-vor cu lotii-n cor: cuca/cuca

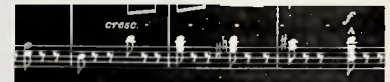
002

1*la chanson d'un dadaiste
(continuare) en français

comment s'appelle l'oiseau qui chante son nom?
on répond sans doute : avec - avec

2*rockmania

difuzorul stîng:
omul COMun & COMunismul
(COMpunere)

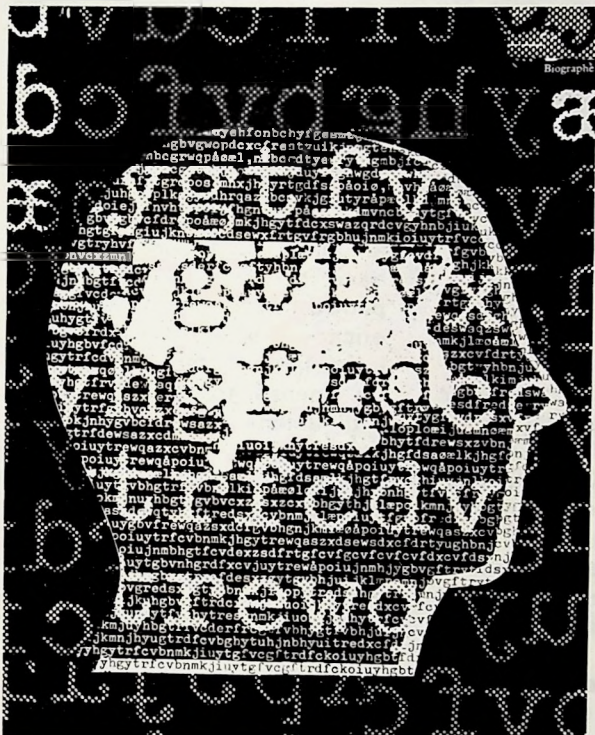

ca o COMetă care în loc de
COaMă trage după ea o recla-
mă confuză (COMbină Gloria
sau COMuna din Paris) COMu-
nismul confiscat, amenință cu
un impact redutabil relieful pa-
triei. o atare coliziune de un
COMic inCOMensurabil ar
stîrni COMentarii de COMple-
zență cum și o reală COMpeti-
ție între COMitetele & COMi-
țiile COMpetente în a COM-
promite orice COMbinație
obscură. COMicul rezidă nu
atît din COMpotul COMbativ
& COMplotist al celor în cauză
cit din COMplexul instalat
COMod în COMprehensivita-
tea în COMplicatul raid al
luării de poziție, e lesne de
priceput că omul COMun, deja
un monument al naturii, se
COMplace în COMpățimiri
fade la adresa COMerțului,
COMbustibilului, COMandan-
ților, COMemorarilor, COMu-
nicatelor, COMesenilor,COM-
plicilor.

COMeta care în loc de COaMă
trage după dînsa un COM-
binezon COMpostat stîrnește
COMentarii.

(L.P. 33 1/3 r.p.m. stereo)
performed by CALIN MAN

difuzorul drept:
omul de litere

Biograph

Eternii gomeri

Cergetorii - eternii gomeri fără preaviz. Râni deschise ori plăgi voit întreținute, vara ori iarna, ziua și noaptea, pe străzi, în birt, bățind la uși, acostându-te în tranșai, mimând nebunia sau infirmitatea, binecuvintându-te când le dai, injurându-te când nu ...; sprijiniți de pereți, dormind prin canale; săraci de-a binelea ori plini de bani pe care-i transformă seara în sute sau mii; fără frontiere de vîrstă, de la 4 pînă la 80-90 de ani, beți sau treji, sătuli sau flămînzii, cu berea străină lingă pălărie sau cu traista cu pîine mucegătită alături; titularii de drept ai ci-mirarelor săracilor, figuranței ai memoriei colective ...

Cergetori - emblema unei societăți în care economia de piață va sfîrși prin a comercializa viața.

CATALIN CRISTICI

3*mic dejun psihedelic(part two)

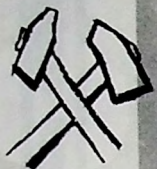
17 sec.

"-Consuela, nu-ți vine greața ?
-Mă simt ca o foară-n dulceață !"
emil brumaru

recorded in arad at conversația,
the billiard room,
between april and may 1991

BUCUREȘTI 14-15 IUN. 1990

EU M-AM AGĂȚAT de AFIȘ

discuție cu domnul -----
TIMOTEI NĂDĂȘAN,
asistent în cadrul Academiei de
Arte Vizuale
"Ion Andreescu" CLUJ

S.S.: *Domnule Nădășan, sînteți unul din cadrele tinere ale Academiei, prin urmare foarte aproape de studenți ca vîrstă și opțiune. De asemenea, lucrările dvs. au o largă recunoaștere atît pe plan intern prin acordarea bursei de grafică a U.A.P., cît și extern cu ocazia participărilor cu succes la mai multe manifestări de gen din străinătate.*

Pentru început: de ce afiș ?

T.N.: Știti...am reușit la facultate abia la a șaptea încercare și aveam nevoie să mă agăț de ceva. Am dat de afișul polonez cînd eram elev de liceu, prin el am învățat să ajung la miezul lucrurilor și uite că nu te mai poți despărți de el. Eu m-am agățat de afiș atunci, acum el reprezintă doar o latură a activității mele. Preocuparea mea intimă este de ordin spațial, încerc să părăsesc genul clasic, de exemplu, acum lucrez la o lucrare brodată negru pe negru, prin aceasta intrînd în acea zonă numită intermedia.

De ce mai fac afiș?
Fiindu-mi atît de intim mi-e foarte ușor să fac afiș. Am avut o expoziție personală de afiș înainte de a fi student, acum el reprezintă, într-un fel, latura de duminică a activității mele. Am ajuns la o performanță în afiș, zilele trecute a fost la mine un colecționar care a bătut drumul din Elveția pînă la Cluj doar ca să aibă afișe semnate de mine, dar, revin, preocuparea mea adevărată este expresia problemelor mele de ordin plastic și filosofic.

S.S.: *Mă surprindeți, eu am venit la afișistul Nădășan și cînd colo...*

T.N.: E normal să fiți surprins pentru că nu te îmbraci tot timpul în hainele de duminică. Afișul, făcînd parte din publicitar de exterior, este o latură exterioară a mea.

S.S.: *Care credeți că ar fi rolul*

limbajului vizual în acest sfîrșit de secol XX ?

T.N.: Nici pentru mine nu știu, dar să mai dau și un răspuns! Acum, de exemplu, am ajuns la unele îndoieli - dacă acest domeniu e pentru mine un mediu eficace sau e doar o întîmplare. Sîntem într-o fază de imensă tranziție a societății umane, gresăm spre un alt mod de a fi.

S.S.: *Cum credeți că ar trebui acționat pentru ca vizualul să-și dobîndească statuul pe care-l merită în cadrul societății românești contemporane ?*

T.N.: Rețetă nu am pentru asta, dar începem să ieșim dintr-o stare de a fi în eprubetă. Cred că societatea asta ieșită din această stare va tinde să se atomizeze și atunci în mod firesc se va naște acest statut reglat în mod organic de societatea însăși. Trebuie înțeles că o societate care a trecut timp de 45 de ani printr-o asemenea experiență așa cum am trecut noi, nu poate să ajungă deodată la statutul dobîndit de vizual în Occident. Consider că învățămîntul e prima pirghie care ar trebui acționată.

S.S.: *Ați anticipat o întrebare: ce părere aveți de învățămîntul artistic superior de la noi ?*

T.N.: Se află într-o situație nefericită, cel puțin deocamdată, blocat în vechile-i structuri atât mentale cât și organizatorice.

S.S: Afișul, ca parte integrantă a limbajului vizual, poate ajuta la asanarea morală a societății românești ?

T.N.: E supralicitat rolul lui, dar poate face parte dintr-o multitudine de factori care să ducă la asta. Eu nu văd afișul ca fiind doar un canal de comunicare, mesaje, afișul tinde să se autonomizeze fără a avea un comandatar. Esteticul are o pondere covârșitoare față de anunț, e o tendință generală în ultimii ani, de aici și posibilitatea pe care o oferă artel da a leși în stradă, vie, spontană.

Consumatorul de artă nu mai este nevoit să patrundă în galeria de artă, ea leșind în întâmpinarea lui.

S.S.: În ce măsură credeți că au reușit afișele din campania electorală '90 să influențeze opțiunile electoratului ?

T.N.: Nu au avut nici un efect deoarece afișele erau articulate diletant și pentru că electoratul era ancorat efectiv într-o anumită realitate politică.

Făcut la nivel profeslonist, afișul poate penetra dincolo de blocaje, prejudecăți, sentimente afective.

S.S: Credeți că se poate trăi astăzi în țara noastră făcând afiș de performanță fără a accepta compromisuri ?

T.N.: Da, se poate, cererea este deja mai mare decât oferta și asta îți dă posibilitatea de a fi tu cel care alege, nefiind nevoit să accepți orice comandă.

S.S: Ce aveți de gând să faceți în viitor ?

T.N.: Asta aș vrea să știu și eu .

WOODY ALLEN

ALICE ÎN ȚARA MINUNILOR

... s-ar putea intitula o prezentare a acestui ultim film al lui WOODY ALLEN (de fapt, filmul se numește, pur și simplu, " ALICE "), povestea unei aventuri dincolo de pinza oglinzii, în cautarea Eului profund, nefalsificat de sistemul convențiilor sociale. În comparație cu Alice a lui Lewis Carroll, " Alice " a lui Woody Allen este un copil mare (minutat interpretat de Mia Farrow) un copil-adult care are, la rândul ei, copii (o fetiță și un băiat), rătăcită parcă într-o lume de adulți șireți, mincinoși...O

lume a jocului dublu - de dincoace și de dincolo de oglindă - o lume mondenă, a minciunilor fermecător desfășurate, învăluite în muzica dulce-dulceagă a candelabrelor de cristal și a draperiilor de catifea a high-life-ului new-yorkez...O lume a aparențelor strălucitoare și a plutirii în frivol. Tonul aparent candid, de povestire la gura sobei, dar în fond parodic, subtil întepător la adresa superficialității, a mondenismului și snobismului grefate pe un vid sufletesc, pe niște imagini de carton, - deci această tonalitate aproape incantatorie a povestirii produce la un moment dat o alunecare parcă dincolo...În însuși " interiorul " stărilor de spirit ale Alicei.....

L.T.T.

MEMORII JURNALE

JENI ACTERIAN

JURNALUL UNEI FIINȚE
GREU DE MULȚUMIT

HUMANITAS

EMIL CIORAN

AMURGUL
GÎNDURILOR

HUMANITAS

I
N
T
E
R
M
A
E
D
I
A

REVISTA
CLUBULUI DIN ARAD

CONVERȚIBILA

colecția de afișe

CALENDAR 1992

NR 1 (12) 1992

CALENDAR

IFMAMI

IASOND

	1	2	3	4	5
L		2			1
M		3			2
M	4	4	1		3
J	2	5	2		4
V	3	6	3	1	5
S	4	7	4	2	6
L	6	8	5	3	7
M	7	9	6	4	8
M	8	10	7	5	9
J	8	11	8	6	10
V	9	12	9	7	11
S	10	13	10	8	12
L	11	14	11	9	13
M	13	15	12	10	14
M	14	16	13	11	15
J	15	17	14	12	16
V	16	18	15	13	17
S	17	19	16	14	18
L	18	20	17	15	19
M	20	22	19	17	20
M	21	23	20	18	21
J	22	24	21	19	22
V	23	25	22	20	23
S	24	26	23	21	24
L	25	27	24	22	25
M	27	29	26	24	27
M	28	30	27	25	28
J	29	31	28	26	29
V	30		29	27	30
S	31		30	28	31

	1	2	3	4	5
L		2			1
M		3			2
M	4	4	1		3
J	2	5	2		4
V	3	6	3	1	5
S	4	7	4	2	6
L	6	8	5	3	7
M	7	9	6	4	8
M	8	10	7	5	9
J	8	11	8	6	10
V	9	12	9	7	11
S	10	13	10	8	12
L	11	14	11	9	13
M	13	15	12	10	14
M	14	16	13	11	15
J	15	17	14	12	16
V	16	18	15	13	17
S	17	19	16	14	18
L	18	20	17	15	19
M	20	22	19	17	20
M	21	23	20	18	21
J	22	24	21	19	22
V	23	25	22	20	23
S	24	26	23	21	24
L	25	27	24	22	25
M	27	29	26	24	27
M	28	30	27	25	28
J	29	31	28	26	29
V	30		29	27	30
S	31		30	28	31

